

1. IMIENIE (1113) sb n

imienie (1112), **imianie** (1); imienie : imianie *ZapWar* (227 : 1).

im- (717), ym- (208), ijm- (11), jm- (5); gy- (46) *ZapWar* (35), *BartBydgd* (4), *FalZioł*, *LibMal* (2), *ZapKościer*, *TarDuch*, *RejKup* (2); hy- (36) *ZapKościer*, *RejKup* (2); hy- (36) *ZapWar*; -en- (1040), -ęn- (73).

Pierwsze e jasne, końcowe pochylone: a z tekstu nie oznaczającego pochyleń.

sg N imienié (75); -é (8), -(e) (67). ◇ G imieniã (330); -ã (199), -a (8), -(a) (123); -ã : -a *OpecŻyw* (1 : 1), *Leop* (1 : 1), *Mącz* (33 : 1), *SkarŻyw* (8 : 1), *SarnStat* (39 : 4). ◇ D imieniu (7). ◇ A imienié (364); -é (25), -e (4), -(e) (335), -é *OrzQuin* (2), *GrzepGeom* (3), *PudlFr* (2), -é : -e *SarnStat* (18 : 1). ◇ I imieniem (22), imieniem (6); -im *BielŻyw* (3), *SeklKat*; -em : -im *BielKron* (1 : 2); ~ -em (5), -(e)m (17). ◇ L imieniu (157). ◇ V imieni(e) (1). ◇ pl N imiona (4). ◇ G imion (48); -on (10), -ón (9), -(o)n (29); -on : -ón *OrzJan* (1 : 2), *SarnStat* (9 : 7). ◇ D imionóm (2) *OrzJan*, *SarnStat*, imionám (1), *UstPraw*. ◇ A imiona (57), imieniã (13); -eniã *LibLeg*, *ZapWar*, *MetrKor*, *UstPraw*, *BielKron* (7), *GrzepGeom*; -ona : -eniã *SkarKazSej* (2 : 1); ~ -eniã (10), -eni(a) (3). ◇ I imiony (6). ◇ L imionach (18), imieniách (2); -eniách *ActReg*; -onach : -eniách *GostGosp* (3 : 1); ~ -ach (14), -äch (2), -(a)ch (4); -äch *UstPraw*; -ach : -äch *GostGosp* (3 : 1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

1. *Mienie, majątek, bogactwo; possessio BartBydgd, Mącz; bona, divitiae, fortunae, hereditas, opes, praedia, res, substantia Mącz* (1109) : *March*¹ A4; Niemáfłzci nic fzaleńfzego/ Nád człowieká łákomego: Ien zbiera dziećiom imienie/ Sobie y im potępienie. *BierEz* S3; więcéy będzie wázyło ijmienia wzgardzenie/ niżli wfłytki fkarby ziemkié. *OpecŻyw* [192], 31; bogofławił pan bog domowi onego páná dla Iozefa/ y rozmnożył táko wdomiech/ wrolach wfłytko iego ymienye *HistJóz* A3, E3; á gdy mu przimowiono iż on nic nie dbał o ymienie, odpouiedział richley bych fie wnim fstarzał niż krom iego. *BielŻyw* 33; CRattes [...] wielkie brzemię złota do morza wrzucił, mowiąc odeydzi [też] odemnie nie fprawne imienie, radniey ia [cię] vtopię nizliby ty mnie miało vtopić. *BielŻyw* 34; lepiej ielt mądroč mieć niż imienie *BielŻyw* 165; dokądes žiw i[mie]nia fwego, kthores rękami fwemi wypraczował vżyway *BielŻyw* 110, 2, 5, 15, 28, 32 (23); Kto imieniã niema/ żyw ma być robotą. *March*³ V7v, V4, Xv; impleta est terra polféffione tua. [...] napełniona ielt ziemia imienia twego. *WróbŻółt* 103/24, k. B6, 16/14, k. R3; *LibMal* 1543/70v, 1547/131v; nas więc przed fie karzećie Choć łami báráná drzećie Powiedáiąc iż imienie Przekaza duffne zbáwienie *RejRozpr* B4; Niekradny ymienia czudzego/ ale vbogym vdzielay fwego. *SeklKat* B3v, L2, S3v, Tv; Pylniey teras o zbawieniu Mowyc/ niżly o ymieniu. *RejKup* 13, f3 [2 r.], h6v, M; Czo ssie tycze Imienya russaięczego y lezającego [!] czy panowie Iednacze vyssey pisany vyednali y wssythko Imienie napoly dzielicz maia *ZapWar* 1550 nr 2655; Czemu Apoštołum kázáno imiona przedać *MurzNT* 43v *marg*; *MurzHist* Nv, N3v; *GliczKsiąż* N5; Synowie y Corki po śmierći Rodżicow fwoich/ wfzythkiego Imienia/ rowny dział biorą *GroicPorz* ff3v, cc3, ddv; *UstPraw* A4, B, B3v [3 r.], D3v, Ev, E4; *BielKron* 80v, 353v; Rem suam lacerare, Imienie fwoye rołprofzyć. *Mącz* 181b; Lucris quadruplicavit rem meam. Imienia mego we czwórnałób popráwił. *Mącz* 335c; Filio dum divitias quaero Gdy fynowy bogáctwá zgromádzam/ nábywam ymienia. *Mącz* 335d; Ruinae fortunarum, Vtrátá ymienia. *Mącz* 361d, 128d, 194d, 218c,

335d [2 r.], 377b [3 r.] (16); Apolon [...] kazał wezwać onego rybitwá który iego był wípomógł na morzu tonącego/ á dał iemu wielkie imienie. *HistRzym* 28, 27v; *RejZwierc* 273v, 274vv [2 r.]; rośprofzył imienie łwe/ żywiąc zbytecznie. *BudNT Luc* 15/13; Ktorzi máią o łzkolnych ośobách rádźić/ y zkąd ie opátrować. tuż też ieft o imionách Kościelnych [*de beneficiis*] *ModrzBaz* 131, 47v, 131v; gdy vmierał/ imienie łwoie dárował ná ołtarz świętego Marciná. *SkarŻyw* 519; przedawali imioná wżytkie/ á pieniądze nieśli do nog Apośtolfkich *SkarŻyw* 535, 55, 528, 535; *BielRozm* 30; Imienie wszytko pobráno tak zem przyniczym niezostał nie tylko przy leżącey ale ani przy ruchomey maiętnosci *ActReg* 162; *GostGosp* 152; *LatHar* 467; *WujNT* s. 390, 408; *CiekPotr* 22, 54; tyle kroć z Iudałzem Chriftuśá przedawałz, Ile kroć nieprzyśtoynie imienia dośtawáłz. *KlonWor* **6, 79.

W *połączeniach szeregowych* (12): iżby mi [*nieprzyjaciele moi*] nie mogli zaśzkodzić na duśzy ani na cieie/ na czci ani w gimieniu *TarDuch* D6; *SeklWyzn* b4v; *GliczKsiąż* N4; *KrowObr* 53; *Fortunae*, [...] Bogáctwo, Ymienie/ Máýętność. *Mącz* 135a; *Substantia ite^m*, Ma yętność/ bogáctwo, ymienie. *Mącz* 419d; wiele ich o tym tylko myśłá /y o to się ítaráią/ áby bogáctwá/ áby pieniądze/ áby wielkie y obfite imienie zośtáwili dziećiom *KuczbKat* 310; Iam tełz miał Cefarzu pieniądze/ y złoto/ y imienie/ álem tym dla Chryśtuśá wzgárdził *SkarŻyw* 593, 566; CHłop káždy łkápy/ ácz ieft y náder bogáty/ W złoto/ śróbro/ imienié/ y kołztowné łzáty/ A nie vmié wżywać co mu łczęśćie dáło: Lepiéy áby nie miał nic/ álbo bárzo máło. *PudłFr* 20; *WujNT* s. 260 *marg*; *SarnStat* 226.

W *charakterystycznych połączeniach*: *nic nie dbać o imienie; imienie gromadzić, (pobożnie) nabywać* (3), *nieprzystojnie dostawać; nienawidzić imienia; imienie przeda(wa)ć* (8), *rozmnożyć, rozproszyc* (2), (*s-, u*)*tracić* (3), *używać, zbierać dzieciom* (2), *zostawić dzieciom; złupić kogo z imienia; imienia żadnego nie żądać; imienia utrata (utrącenie)* (2), *wzgardzenie; imienie dobre* (3), *prawe* (2), *małe, niemale* (2); *niemáło imienia; imienie obfite, wielkie* (5), *zbytnie*.

Przysłowie: wielkie imienie Czyni troskliwe myślenie *BierRozm* 7.

Zwroty: »dla imienia chwalić [kogo]« = *chwalić kogo przez wzgląd na posiadany przez niego majątek* (1)Niegodnego człowieká dla imienia nie chwał mądrość nadewśzitko ieft nalepśza *BielŻyw* 15.

»dla imienia [kogo] potruć, zabić, zgubić« = *dla pozyskania majątku kogo potruć, zabić, zgubić* [*szyk zmienny*] (1 : 1 : 1): Synowce potruł dla imienia *BielKron* 234; trzey bráciey rodzonych dla imienia zabił *PaprPan* Hh3v, Hh2.

Wyrażenia: »czesne [= *doczesne*] (*a. cześne*) imienie« (2): *Caduca et incerta sunt bona fortunae, Cześne ymienie. Dobrá a Máýętnośći náłze/ łá yákoby letniá rośá/ Niepewne. Mącz* 29a; *ArtKanc* O15.

»imienie ruszające (*a. ruchające, a. ruchome*)« = *bona mobilia JanStat* 248, *res moventes a. mobiles Cn* [*szyk 8 : 4*] (12): hanna nyepozywála o przerzeczone ymyeny rvsszayacze *ZapWar* 1527 nr 2377; yakom ya nyezabráła ymyenya rvshayaczego tho yesth wolow crow owycz sfyny y sboza szytha [...] szgymyenya orlov post. babye yego *ZapWar* 1530 nr 2390, 1524 nr 2298, 1550 nr 2655; POtoczny Śąd/ álbo iáko zowá Potrzebny/ ieft then/ kthory okrom włożonych pewnych dni/ ná żądánie czyie o Imienie ruchome bywa *GroicPorz* m, m *marg*, mv, q4v, cc4v *marg*, dd, nn3v; íci kórzzy Dźieśięćiny/ pośseśię/ czynłze/ y imioná rucháiące kośćiołóm y ośobám Duchownym/ y ich poddánym należące wydźiéráią/ [...] w kłátwę záráz *ipso facto* wpadáią. *SarnStat* 226.

»imienie świec(s)kie« [szyk 2 : 1] (3): do toienstwo á część świeczką wzgardził. [...] aniż też imienia świeckiego żądał *BielŻyw* 95; *SkarŻyw* 535, 566.

Szeregi: »imiona i bogactwa; nie imiony ani bogactwem« (1 : 1): Z takiego tedy narodu idąc Iozeph: krew swoię/ nie imiony ani bogactwem/ ani pompą światá tego/ ále cnotą y náśladowáním ípráwiedliwości przodków swoich zdoił. *SkarŻyw* 241, 566.

»dobro (a. dobra) i (abo, a) imienie« [szyk 3 : 1] (4): Panie/ oto polowicę ijmieniá ij dobra mégo dáváám vbogim *OpecŻyw* 62; *BartBydg* 99v; *RejPos* 351 v; *KlonFlis* Ev.

»gardło i imienie« [szyk 2 : 1] (3): Nie masz prawdy w jego wierze, I[mi]enie i gardła pobierze *BierRozm* 12; *MurzNT* 111; *Leges sacratae*, Surowo zakázáne pod vtrácenim gárdlá y ymienia *Mącz* 363b.

»klenoty abo imienie« (1): Vważże też tho v siebie niewdzyęczniku/ gdyćby kthory krol ábo iáki zyemki pan dał iákie klenoty ábo iákie imienie/ á zwłázczá bez wżey załugi twoiey/ iákobyś to íam v siebie vważył *RejPos* 146v.

»pieniądze i (albo, ani) imienie« [szyk 2 : 1] (3): *SeklKat* Y4; drudzy mu pieniądze ná zbudowanie kłáźtoru y imioná ofiárowáli *SkarŻyw* 324, 227.

»rola i imienie« [szyk 1 : 1] (2): Bylić y przed cztermi íty lat kácerze/ [...] ktorzy rol y imyenia żadnego nye myeli. *KromRozm* F2v; *WujJud* 144.

»imienie (i) skarby« (2): [*Aman pisał listy*] áby wżędzye Zydy wytrácono od máłego do wielkiego/ á imienie y íkárby pobrano ná krolá ná dzyeń náznáczony. *BielKron* 114v; *SkarKazSej* 667a.

»spadek albo imienie« (1): thedy ípadek álbo Imienie zmárłego/ przynależy do Skárbu Krolewkiego. *GroicPorz* ff3v.

»statek a imienie« (1): ktorzi by inacey vczynili/ pobrać takim Beneficia świeckim Státek á imienie *BielKron* 201.

W przen (1) : Im ciem więcej roście imienie Tym większe czyni pragnienie. *BierRozm* 20.

Przen: *Niematerialne dobro, bogactwo, skarb* (8) : Tys był moy ocietz ij moje ijmienié ij ochłodzenijé *OpecŻyw* 147v; [*Plotinus*] aniż też imienia świeckiego żądał, ale powiadał żeby to prawe imienie było, ktorym by rozum okraszony mógł początek pólcia íwego poznać *BielŻyw* 95; *SeklWyzn* b3; *GliczKsiąż* H4; *WujJud* 118v; Mieymyłz to iuz zá rádość, zá práwe imienie/ gdy ná nas tu żáłość przyidzie, y trapienie [...] ktore Bog gotuie/ káždemu ktory przeń ímutek podeymuie. *ArtKanc* K2.

Szeregi: »lemuż [= *lamus, skarbiec*], imienie« (1): Toć moy Lemuż me Imienie/ Zdrowa myśl zdrowe íumnienie. *RybGęśli* B2v.

»państwo a imienie« (1): áby człowyek ten [*kapłan*] będąc wnim [*w stanie kapłańskim*] á vżywájąc onego/ wyernye Bogu fluzył/ yego páńítwem á imyenyem rządzil y íśáfował. *GliczKsiąż* O5.

a. Posiadłość ziemská (938) : anym vsyal yemv valacha gnyadego gvalthem anym go wyothl do domv mego na ymyenye reguli wdzyerszava szwoya *ZapWar* 1507 nr 1981; Iakom ya nyeprzyyechal gvalthem na ymyenye voszczalky *ZapWar* 1513 nr 2161; yakosz ya nyeopusczył starey drogy any wczyl novey przesz ymyenye yego *ZapWar* 1542 nr 2606; Iakom ya [...] wdomw iego naymienyw wielkiem sokolowie [...]. nyevkrathl shamshowego kaphthana y smalczw gancza skomory iego *ZapWar* 1545 nr 2631; Iakom Ia [...] Nye nayachal thego tho Imienia Mykolayewa y Kossowa

ZapWar [1549] nr 2650, 1502 nr 1906, nr 1907, nr 1908 [2 r.], 1504 nr 1915 [2 r.], nr 1917 [2 r.] (206); mają przyżyżacz szamotrzczy wthen obyczay yze thakyeego żłodzyeya wymyenu ych rządow a doglądana nyemałch. *MetrKor* 34/134v; thedi stharofta [...] powinen bandzie [...] dochodi stego ymyenya yeřliby ktore řzly abo, bily, wybyeracz *MetrKor* 44/818, 34/134v [5 r.], 135v [2 r.], 40/812 [4 r.], 823 [2 r.], 46/46v (19); Aż łobie kupię imienie/ Sługi y drogie odzienie. *BierEz* Q3, S2v; *HistJóz* E2v, E3; Possessio, est quoddam ius, quo aliquis rem corporalem vere in potestate habet, possessiones, posyądzyenye, dostąmpyenye gymyenya *BartBydg* 120, 48; Raycze w gimieniu wřtawiay *FalZioł* V 52; A gdyż řie potim do miałta Atten wrocił y wzrzał imienie řwe wřzitko iuż řpuřtořzone/ y rzekł, nigdybych niebył zdrow pokibymi to niezaginęło *BielŻyw* 33, 33, 40 [2 r.], 50; *KłosAlg* G2; Pořtanoviono a vchwaliono ieřt iż Commiřfarze niemayą wřpravach řądv řwoiego odstempovacz řtatutu pořpolitego okolo granicz vykvpna ymienia abo działv opiřanego. *ComCrac* 17v; zapiřfi arend y imienia niechaiby byli vedle form zapiřow wřtatuczcie opiřfanych *ComCrac* 21v, 16, 17, 17v [2 r.], 19 [6 r.], 19v [4 r.] (19); *LibMal* 1544/87v; y ymyenye ye⁸⁰ Krolyewřkey Mczi Snyathin. od gwalthow y od nayazdow s walach volne bicz nyemoglo. *LibLeg* 11/139, 6/118, 7/35v, 11/132v, 139v; *Diar* 66, 72, 96; gdy řyn przydzye klątom/ á řąda od oycą pořtanowyenya yąkyego/ czyni řnim o to/ aby mu część imyenya řpuscił. *GliczKřiqż* O3v, G6; Sędřia potwierdząiąc ono kupno [imienia]/ bierze czapkę od tego ktory przedaię/ á kładřie ią ną głowę tego/ ktory ono imienie kupuie *GroicPorz* 12v; Nąpiřano w Křyęgach Ruth/ iż gdy ieden drugiemu prawą řwego odstępowal/ aby ono odstąpienie albo zdąnie moc wřzięło/ tedy ten ktory przedawał imienie/ z zuwal bot albo trzewik [...] y dawał go kupuiącemu *GroicPorz* 13v; Ktoby przedal dom w Mieřcie/ może go odkupić poki rok nie przeminie. A ieřli w rok nie odkupi/ tedy on kupiec będřie trzymał Imienie/ y Potomkowie iego wiecznie. *GroicPorz* 14v, a2v, a3 (3 r.), 12v, 13, 13v (25); [daję tobie *Laceolos/ Eugubium*] Y oitzyneę teź ku nąřzemu imieniu nąleźiącą/ Benewentanum/ Sålernitanum [...] y Neopolitąńkie křięřtwo *KrowObr* 31; Był nieiaki mąż na puřtyniey Maon: á imienie ie⁸⁰ ną gorze Kąrmelu [et possessio eius in Carmelo]/ á człowiek ten był bogąty przezliř *Leop* 1.Reg 25/2, *Gen* 47/ arg, 2.Reg 19/29, *Mar* 10/22; Kąpłani kądřego řtanu co oyczyřte dzyedzictwo trzymaią winni woyną řłużyć. A ktoryby nieřłużył/ ten imienie do Krolą trąci. *UstPraw* D3; Kto imienie ząřtawi/ á niewykupi go do 30 lat/ [...] tąki ono imienie trąci ną wiecznořć. *UstPraw* G4v; Kto imienie preda/ ten ma grąnicę vkążać kupcowi *UstPraw* H; Tący ludzye co imienie opuřciwřzy y tułią řię/ řupięřtwą czyniąć/ trącą řwe imienie. *UstPraw* I3, A, Av [2 r.], A3v, B2v [3 r.], B3 [3 r.] (64); *BibRadz* 2.Reg 9/7, 3.Reg 2/26; czemu [...] Pan Ian Tarnowřki/ Kąřztellan Křąkowřki/ imienie řobie w Czechách kupował *OrzRozm* O4; nie dopuřci tego wřtyd wrodzony Krolowi nąřzemu vczynić/ aby on miał imienie bes pieniędzy ludřiom brąć *OrzRozm* S2, C3v, H4, H4v, O2 [3 r.], O2v (16); Sålkie Křiążę/ pořłał do Cefårzą prořząc o řtary řwoy wrąđ/ tudzieř y o imienie/ ktoreę był pořiadł Mauryc řynowiec *BielKron* 237v; Rozgniewal řie Konrad ną bįřkupą Křąkowřkiego Prąndoteę/ řpuřtořzył mu imienie około Bożęciną *BielKron* 361; Kąřimierz iąko opąřzny Krol: peřne miał řtodoły y řpichlerze zboża w kądřym imieniu *BielKron* 375; (marg) Ząbit Spytek (—) y odlądzon imienia/ tylko řenie iego dano Mieřřzyn. *BielKron* 388, 36, 53v, 99v, 106v, 189v (30); Ex his praediis talenta bina capiebat, Ną koźdy rok řto korun z tego imienia dochoda myal. *Mącz* 34d; Bonis cedere, Vřtępić z ymienia *Mącz* 43b; Disperdere et

dissipare possessiones, Ymienie rospróżyć. *Mącz* 92d; Contentio inter eos de possessione, Wądzą fie o ymienie. *Mącz* 444c, 17c, 38c, 43b, 47a [2 r.], 47d (47); *OrzQuin* F3, T3v [4 r.]; *LeovPrzep* I2; *BielSat* D4, L3v; Naydziefz też tu iáko názy Miernicy zwykli mierzyć Imienié ná Włóki/ álbo ná łany. *GrzepGeom* A, A4, B3, K4v, M3; tákże fie też iemu było doftáło w Chełmńkiey zyemi Kobylńkie imienie y Siennicá. *RejZwierc* 274v, Aaa; *WujJud* 118v; miaftá Lewitow/ y domy miaft imion ich [*domorum urbiium possessionis eorum*]/ zawždy będą mogły być okupowane od Lewitow *BudBib Lev* 25/32, *Lev* 25/10, 13, *1.Par* 7/27; *Strum* Q4v; *BudNT Act* 5/2 [1]; *PapPran* B3, B3v; *ModrzBaz* 48v, 90v [2 r.], 96v, 142; Befitzung. Pofiádłość/ et Imięnie. Possessio, possessiuncula *Calag* 79a; Krol ná kláftzory wiele mu imion nádał. *SkarŻyw* 508; dnia iednego żonę z dziećmi do imienia łwego włáfnego wyftáł *SkarŻyw* 571; co miefiąc cztere y ich chodziło/ po dochody kláftzorne/ do innego imienia/ ktore ten kláftzor miał opodal/ kilá dni drogi *SkarŻyw* 183, 50, 62, 183, 197, 224 (23); wieziorkach ktorekolwiek do tego imienia łá, albo nalieżą, pozwalia im pán ich wolną żywność znich. *ZapKościar* 1580/ 10v; pán Sikorńki nyema nycz do łzadnego Grvntu na tych Imyonach wylzy opifzanych *ZapKościar* 1584/45v; Pán Ierzy Gogolinńki Kupel Imyęnyę: ot vcziwego Andrzeją Mączki za slotych 4 sta *ZapKościar* 1584/49v, 1580/4v, 10v [2 r.], 11 [3 r.], 13, 13v (45); Stopolk Michael wielki Kniáz Kijowńki [...] wynifzyczył imion niemáło/ á infzym odiáł. *StryjKron* 186; Wołozin y infze ich imioná ná Wielkiego Kniáziá wzięto. *StryjKron* 597, 477; *BielSjem* 26; *PudłFr* 36; Polacy kupowáli y w Czechách imiona/ y teraz siłá Polakow ieft/ ktorzy w Słásku imioná máią. *GórńRozm* A4, A4 [3 r.], Dv, Gv; P. Alexandrowi Imienia niepuszczę, az po trzech lat, gdy mubedzie 18 lat *ActReg* 165, 74, 80, 159, 162 [2 r.]; Przy káżdym imieniu/ w káżdey wsi/ dziefiáty chłop/ co máiętnieyfy ma tego doyźrzeć/ áby Vrzędnik y Włodarz Pánu rolá dobrze zásiwáli y íprawili *GostGosp* 66; opátrzyć áby z ftáwow ryby nie wychodziły ná cudze imienie/ ták ku wodzie ná wierzchowifko/ iáko y w zwodę z vpuftu ná doł. *GostGosp* 70; Tworzydłá ná fery y dziefzki ná máłto/ by w piácidziefiát mil miał Pan imienie/ tedy iednákiey miáry y wagi máią być w káżdym imieniu. *GostGosp* 74, 4, 8, 12 [2 r.], 14 [3 r.], 32 (32); więcey niż zá czterykroć fto tyfięcy/ [...] imienia fynom przykupił. *GostGospSieb* +3; Nawiętłzé imienié w ten czás było zá fto grzywien *OrzJan* 54; Teraz záfię céná imiön áz názyt wyfoko wefzłá. *OrzJan* 55, 52; *WujNT* 845; O dárowaniu imion fzláchćie ná woynie bez przywileiu. *SarnStat* 95; [*są postanowione rzeczy*] około budowania kościołów w imięniu fzlácheckim [*in bonis nobilium JanStat* 228] *SarnStat* 112; IMIONA KSiáżęcé, álbo y Szláchćie ná Królá kádukiem dewolwowáné, nie ma Król ieno Szláchćie záś rozdávác. *SarnStat* 430; dawność ziemfka/ we wfzelákim imięniu ná wieczność nábytém y zaftáwném/ bierze poczátek y moc. *SarnStat* 1167, 84, 85 [2 r.], 86, 90 [2 r.], 93 (104); *SkarKazSej* 637b, 680a, 700b.

W połączeniach szeregowych (16): Possessio, Pofiędzienie/ dzierzáwá/ ymienie/ máyętność. *Mącz* 380b, 317c; w vmyflech ludzi tych tá żádza zárodziłá fie/ że nic wyęcey nye rofkoffuye/ nic bárzyey nye chłodzi/ yedno pyenyádze myeć/ fkarby gromádzic/ imioná kupowác/ gofpodárftwá nábywác. *GliczKsiąż* M5; *WujJud* 5v; W Fanćie kto trzyma Imienie ftoiące/ iáko Folwárki/ Winnice/ y inne Imienie [...] tám wierzyćiel ony pożytki [z *imienia tego*] ná głowną Sumę wyráżác ma. *GroicPorz* ddv; káždy powiáth ma fwoie miáłthá známienite [...] Máią też rzeki/ gory/ láfy/ imienia/ porty/ y wfzelkie dochody *BielKron* 271v, 396; *RejPos* 218; Spytam tych/ powiáda/ ktorzy ták wiele imion

máią/ ták pyłzne budowánia/ ták bogáte odzienia/ ták rofkofzne wzywánia: co macie nád tego ftárcá? *SkarŻyw* 52; *SarnStat* 984, 1024, 1164 [2 r.]; Kocháią fię ludzie w wielkich pośfełłyách y dochodách ziemfkicb/ y w pięknycb zamkách/ y łzerokicb á doftáttecznych imionách. *SkarKaz* 637b; iefli kto ma doftátki/ imioná y pieniądze: niech ták ma/ iákoby nie miał *SkarKaz* 638a; *SkarKazSej* 681b.

W charakterystycznych połączeniach: imienie(-ona) biskupie, duchownych, klasztorne, koronne, kościelne, krolestwa, krolewskie (Jego Krolewskiej Mści) (10), książęce, osiadłe, pańskie, probostwa, puste (5), szpitalne; cła w imieniu stanowiąc; czynsz, dochod(y) (4) mieć, (brać) pożytki (2) z imienia; gwałt działać, najść (4), posiąść gwałtem, przyjąć (8), spustoszone, spustoszyć wyniszczyć (na) imienie; (po-)mierzyć(-ać) (4), mierzenie (2) imienie (-a); odkazać, zapisać (3), odkazanie, zapisy imienie(-a); (za)orać (5), (po-, s)paść (bydłem) (7) na imieniu; siedzieć na imieniu (3); zastawić(-ować) (4), zastawa (2) imienia(-e); imienie mieć w zastawie.

*Fraza: »imienie leży [gdzie]« [szyk zmienny] (6): ComCrac 19; tákowé przedánié y wzdánió tákíe wiecznie imienia fwégo [...] ma w powiecie fwym włáfnym tám gdzie ono imienié leży/ wedle ftáré⁶⁰ zwyczáiu wczynić w łádzie Ziemiákim włáfnym *SarnStat* 1166, 1014, [1023], 1166, 1167.*

*Zwroty: »dać (a. skazać, a. ma być przysądzono) wwiązanie w imienie; wwiąz(ow)ać (się) w imienie; wstą- pić w imienie; wwieść w imienie; wwiedzion i wwiązany w imienie« [szyk zmienny] (9; 5; 1; 1; 1): thedi stharofta ten pot ktorim dluznik ofzyadlofcz ma, powinyen bandzie wyżacz łzye wymyeny. y ofzyadlofcz dluznika *MetrKor* 40/818; Succedere in bonis, wstąmpicz w gymyeny, w dobro *BartBydg* 236b; *ZapWar* 1549 nr 2658; KAránia Pozwánego [ty sq] Winy Sędziemu odpráwienie/ nakłádw Powodowi odłózenie/ wedle przezyfkow łantowánie/ w Imienie wwiązanie/ z Ziemie wywołanie. *GroicPorz* q, 13, p3, q3, cc4; *UstPraw* B2v, C4, E3; Bona ex edicto posidere, W więzác fie w ymienie zá skazánim łádwym. *Mqcz* 380b; in possessionem restituere, W wieść przywrócić w ymienie. *Mqcz* 414a; *HistRzym* 19; [takowy] ma bydź w wiedzion y wwiązány w tákowé imienié nábyté iáwnie/ áby żadnému nie byłá táiemna nowégo páná w onym imieniu pośsełsia *SarnStat* 1166, 545, 1233.*

*»mieszkać (a. zamieszkać, a. przemieszkawać), być (a. bywać) w imieniu« [szyk zmienny] (4 : 3): gdzye by pan szwá ofzobą był łzám a myefkal wygyenyv [!] thedy thakye przyrzeczenie ma bycz wczynyono. *MetrKor* 34/134v, 34/134v; *BierEz* F3; Támże to w tym imieniu więcey go potym doftawłzy przemiefzkawał *RejZwierc* Aaav; Dzieśiátnicy [...] máią dáwác znác/ gdy około Pánfkiego dobrá/ niepilnością Vrzędnikow/ łzkody fie dzieią: zwłázczá w ktorých imionách Pan nie częfto bywa. *GostGosp* 40, 24, 162.*

*»imienie oddalić (a. [kogo] oddalić od imienia); oddalenie imienia; od imienia oddalony« (4; 1; 1): *BielKom* A2v; O oddáleniu imienia. [...] Kóždemu wolno imienie łwe oddálic *UstPraw* H; Exhaeres, [...] Od ymienia oddalony *Mqcz* 152b; Avertere haereditatem ab aliquo, Oddalić kogo od imienia wydziedziczyć. *Mqcz* 152c; *HistRzym* 79v.*

*»wzdać imienie; wzdanie imienia« (4; 2): to było świádectwo wzdánia Imienia w Ludu Izráelfkim *GroicPorz* 13v; Haeredem instituere, Zá dziedzica wziác/ ymienie wzdać/ zápiłác. *Mqcz* 413c, 267a [2 r.]; *OrzQuin* T3v; *SarnStat* 1166.*

»wybić [kogo], być wybitym z imienia; wybicie z imienia« (9 : 1; 2): sprawa miedzi ludzmi okolo vibiczia gwałtownego Z ymienia *ComCrac* 19, 19 [2 r.]; Deicere aliquem de possessione bonorum, Wybyć kogo z ymienia. *Mącz* 162b, 295d.

»[kogo] wydziedziczyć z imienia« = *excludo ab haereditate aliquem Cn* [szyk zmienny] (3): Przyczyny prze ktore rodzicy mogą wydziedziczyć dzieci z Imienia. *GroicPorz* nn3v, 14v [2 r.].

»imienie (za)dzierżec; dzierżenie, dzierżawa imienia« [szyk zmienny] (22; 6: 2): *MetrKor* 40/818; yakom ya tho hymyeny oktozremya poziva sliachathny olexy zarosdzialem wiecznem slovem zadzierzal wpokoiw daley trzech lath wspokoyney possesiey *ZapWar* 1542 nr 2428, 1525 nr 2317, 1528 nr 2459, 1532 nr 2437, 1548 nr 2668, 1549 nr 2658; Ktorą zaftawę álbo też dzyerżenie imienia ma rękoymia pufćić iftcowi w lummie ktorą mu był dłużnik winien. *UstPraw* F4v; My w tákowey rzeczy possessorowi dzyerżenie imienia iáko ie kupił/ fkázuiemy. *UstPraw* G4v, A3v, B2v, F4v, G3v, G4 [2 r.] (10); PAfchalis [...] miedzy inemi vftawámi vftáwił/ áby żadny fwiecki duchownego imienia nie dzyerżał. *BielKron* 170v, 287, 348v; *Mącz* 428d; *ModrzBaz* 121v; *StryjKron* 762; *SarnStat* 256, 686, 780, 1014, 1022 (7).

»zstąpić (a. zstępić, a. ustąpić, a. schodzić) z imienia« [szyk zmienny] (4): *UstPraw* B2v; ktorego niech Krol Pozwen przed fye ná Seym pozwie/ áby on z imienia iemu dánego Krolowi zftámpił/ á to co wzięł od Krolá áby záfy wrocił. *OrzRozm* R3; *GostGosp* 44; *SarnStat* 1286.

Wyrażenia: »dziedzic imienia« (4): *Mącz* 496c; Iesli dziedzic imięnia będzie pozwan *SarnStat* 686, 780, 1168.

»dziedziczka imienia« (1): ya yako dziedziczka prava hymyeny phalanth nyeprzyymvą skasnyV.M. *ZapWar* 1528 nr 2457.

»imienie dziedziczne« [szyk 7 : 4] (11): articul o mieszczeniech a ludziach prava Chelmskiego ktorzi thrzimaia dziedziczne imienie ziemskie *ZapWar* 1545 nr 2646, 1531 nr 2370, nr 2539, 1532, nr 2415; Opiekun niemoże dzyedzicznego imienia przedać *UstPraw* B3, G4; *BielKron* 80v; *Mącz* 470c; *SarnStat* 1166, 1168; *SkarKaz* 241a.

»dzierżawca imienia« (5): Starořtowie y infzy dzierżawcy imienia náłzego/ czynić gwałtu niemaią *UstPraw* A3v, G4v; Fiduciarus heres, Opiekun/ álbo dzierżawcá czyyego ymienia aż do pewnego czáfu. *Mącz* 126b; *ZapKořcier* 1580/10v, 1581/22v.

»gruntowne imienie« = *grunt, ziemia* (1): za thę maiętnořć albo gruntowne imienie. Wpossesią im także poddal wyzei omieniony Bartořz, Dom W Kořcierzinie *ZapKořcier* 1579/3v.

»imienie leřne« (1): Imięnię leřne Arendarz náymuiąc, ma go vżywác ták coby nie řpuřtořzył *SarnStat* 1277.

»imienie macierzyste (a. macierzyńskie)« = *res materna Cn* (3): *ZapWar* 1550 nr 2583; Synowie po řmierći matki řwoiey niemoga oycowi odiać imienia máćierzyřtego *UstPraw* B3, B4.

»imienie miejskie« (1): oni bronia řláchćie imienia mieyřkiego kupowác *UstPraw* F3v.

»imienie ojczyste, ojcowskie« – *patrimonium Mącz, Modrz, Cn; bona patris Mącz; bona a. res paterna Cn* [szyk 6 : 3] (6 : 3): *ZapWar* 1546 nr 2583; *BielKron* 13v; Patrimonium conficere, Vtraćić oyczifte ymienie. *Mącz* 114d, 150b, 330b, 380b; *ModrzBaz* 32; ktore [siostry] práwá dziedzicznego w imieniu oycowřkim y w wiáne máćierzyřtym niemaią *SarnStat* 1168.

»possesor imienia« (2): pośseſorowie onégo imienia ſpokojnie ie dżierżéc máią/ y mieć czáſy wiecznémi. *SarnStat* 1165, 1164.

»sprawca imienia« (2): mieſzkáá w Thebáidze/z ſługámi y z ſprawcy imion ſwoich *SkarŻyw* 224; *ZapWar* 1550 nr 2665.

»imienie stojące, leżące, nieruszające« [szyk 18 : 8] (13 : 11 : 2): *ZapWar* 1523 nr 2295, 1524 nr 2297, 1547 nr 2639, 1550 nr 2655; dłuſznykom. poplaczila dlugy vyſſwobodzayącz. ymyeny lyezające. *ZapMaz* VS 2/332; *GliczKsiąż* N4v; Ieſli by ſkárgá byłá trzy kroć o Imienie ſtoiące/ á Pozwany nieſtánáby/ tedy Powodowi ma być przyładzono wwiązanie w iego Imienie *GroicPorz* q2v, k, 12v [2 r.], mv [2 r.], q4v [2 r.], cc4v [2 r.] (13); v nich na wieczność nie mógl nic przedać nieruſzájącego imienia *BielKron* 36; *Locupleto*, [...] Vbogácam á zwáſzczá ná leżącym ymieniu. *Mącz* 196c, 317c [3 r.]; *SarnStat* 1165, 1166.

»wieczność imienia; wieczne imiona; imienie na wieczność wpisać« (2; 1; 1): táki niedbálec odpada od wieczności onego imienia. *UstPraw* G4; *ModrzBaz* 48; aby to co ma na Seimie dano Imienie nawiecznosc w Constitutyá było wpisano, *ActReg* 24; *SarnStat* 1166.

»zda(wa)nie imienia« (3): Ceremonia około zdawánia Imienia wziętá ieſth s ſtárádawnego zwyczáiu/ kthory był chowan między Ludem Izráelſkim. *GroicPorz* 13v, 13v [2 r.].

»ziemskie imienie« = *terrestria bona* *Mącz* [szyk 8 : 8] (16): *ComCrac* 14v; *ZapWar* 1545 nr 2646; Ktory nieſzczánin ma imienie Zyemſkie/ táki winien woyná ſłużyć *UstPraw* D3; Mieſzczánie imienia Zyemſkiego trzymác niemáią. *UstPraw* F3, F3, F3v, F4 [2 r.]; *OrzRozm* G4; *BielKron* 376; *Mącz* 451c; *BielSpr* 51; *GórnRozm* L3v; *SarnStat* 240, 301, 931 marg.

Szeregi: »imienie abo (i) dobra« [szyk 3 : 1] (4): kaźdego piędźieſtnego roku/ ſwoim ſługom albo nie- wolnikom wolność dawáli/ á ci ktorzy ſwoie dobrá ábo imioná byli záprzedáli/ záś do pirwſzey poſeſſyey przychódzili *ReszList* 146; *SarnStat* 102, 839, 934.

»imienia, dobytki« (1): imienia/ dobytki [*Krzyżownicy*] pobieráli/ á kłaſtory ná tym zaſadzali *BielKron* 391v.

»imiona (i) dochody« [szyk 2 : 1] (3): Miedzy innymi na poſtrách złym ſzáfarzom imion y dochodow koſcielnych to ſię powie. *SkarŻyw* 528; *SkarKazSej* 691b, 703b.

»imienie i dwor« (1): to Imyenyę y ten dwor [...] wyęczy nyeſzczowano yako 8 ſzyet m. liczbi pruíky po 20 g *ZapKoſcier* 1585/60v.

»imienie i (a) dziedzictwo« [szyk 5 : 2] (7): thy lankj są na hymyenyv hy dziedzistvie mogem borakovie *ZapWar* 1533 nr 2517; Cerno hereditatem pro adeo haereditatem, Dochodzę á doſtępuyę dziedzictwá á ymieniá ná ine przipádáyącego. *Mącz* 48c; *GroicPorz* 13; *SkarŻyw* 140; *SarnStat* 1164, 1165, 1166.

»imienie albo (i) dzierżawa« [szyk 4 : 1] (5): imienie albo dzierżawy wízitkiem iedno ſtayne wymierzył, aby ſie ieden nad drugiego nie wſpinał *BielŻyw* 27; *WróbŻółt* iiv; *ZapWar* 1549 nr 2680; w wáſſych mieſciech mieſzkáią: Abowiem niemáią inego imieniá y dzierżawey miedzy wámi [*neque enim habet aliam partem et possessionem inter vos*]. *Leop Deut* 12/12; *SarnStat* 1170.

»grunt albo (to jest) imienie« (3): rozdzylili też grunty álbo imienie (zową role) miedzy fię ná XXX części według pocztow. *BielKron* 99; Fundus [...] Grunt/ to/ yeft/ máyętnoś/ Ymienie *Mącz* 140b; *RejPos* 241.

»majętność (a. majętności) i (a) imienie (a. imiona)« [szyk 8 : 6] (14): Mystrz abo Comendor Lagowłki [...] podnamy w panysthwy naffyem ymyeny a mayanthnołcz ma *LibLeg* 7/68v; *SeklWyzn* Gv; *GliczKsiqż* N5v; Imienie y máiętności przedawáli [*possessiones et substantias vendebant*] *Leop Act* 2/45; *Mącz* 6a, 47a, 119d, 140b; *ModrzBaz* 32; *SkarŻyw* 63, 225; *ZapKościer* 1579/3v; *StryjKron* 467; *OrzJan* 7.

»nadania i imiona« (1): nadánia od sześcífet lat trwájące/ y imioná kościelne pobráli *SkarKazSej* 685a.

»ojczyzna [= *ojcowizna*], imienie« (1): Decoquere patrimonium, Przetráwić/ Vtrácić oycziznę/ Ymienie. *Mącz* 65a.

»imienie i osiadłość« (1): stharołta [...] powinnyen bandzie wyázacz fzye wymyeny y ośyadłoścz dluznika *MetrKor* 40/818.

»rola (a. role) i (albo, to jest) imienie (a. imiona)« [szyk 2 : 2] (4): dáli mu Rzymiánie imienia/ to ieft roley iáko może zá ieden dzyeń pługiem obyść *BielKron* 106; *Mącz* 79a; [*ludzie prości w geometryjej się nie obierają*] iedno trochę ci co rolą álbo Imienie z naymu mierzyć zwykli *GrzepGeom* A4, B2v.

»imienie i rzeczy (ruchome)« (2): Iedná Páni Elfynγά/ kolewłka mámká/ imienie wżytko swoie y ruchome rzeczy/ do iego száfunku zápiśalá. *SkarŻyw* 508; *OrzJan* 124.

»wieś (a. wsi) i (a, to jest) imienie (a. imiona)« [szyk 4 : 3] (7): przed prawę wyznal iż ymienie fwoye to ieft tę abo tę vies przedal sliachetnemv temv a temv y potomkom iego *ComCrac* 22; *LibLeg* 11/162v; Tusculanum, Wieś á dziedziczne ymienie Ciceronowe nád Rzimem. *Mącz* 470c; *ModrzBaz* 139v; *SkarŻyw* 508, 528, 534.

»imienia i zamki« [szyk 1 : 1] (2): Tegoż roku Mátyaśz pobrał zamki y imienia kfiążętom Sládkim/ gdy s sobą kfiążętá walczyły/ Iánufzowi Gliwickiemu Bythoń/ Szwirzkleniec *BielKron* 396; *StryjKron* 502.

2. *Zarządzanie (czyms), sprawowanie władzy* (4) : s ktorych walk przydźie niefpodźiwáne przenieśienie KRoleśtw y Pańłtw/ do rąk y domow obcych/ ták iż gdzie przed tym dwa álbo trzye pánowáli/ tám ono imienie tylko sobie przywłáfczy. *LeovPrzep* C2, D2.

Zwrot: »imienie sprawować« (1): [*dali w moc cesarzowi, aby państwem brunszwickiego książęcia rządził*] áż fie w práwie rośpráwią albo zgodzą/ á Cefarz áby to imienie íprawować polecieł Woiewodzie Rińłkie^{mu} *BielKron* 222v.

Szereg: »imienie i rozkazowanie« (1): Nie bądź chćiwy imienia y rofkázowánia/ Bo pánłtwá potrzebiuá licźby z włodowánia. *BielKom* C6.

Synonimy: 1. *bogactwo, majętność, mienie; a. dobro, osiadłość, posiadłość.*